

บทความพิเศษ

--> อาชนาสิริ ศรีสุวรรณ

ขุนวรวงศาसनดรุณกิจ: ครูผู้รอดชีวิตและปิดฉากชีวิต กลางท้องทะเลอ่าวไทย

ชีวิตคนเรา บางทีก็ราวกับว่าโชคชะตาเล่นตลก บางคนเคยรอดชีวิตมาจากที่แห่งหนึ่ง แต่ท้ายที่สุดกลับต้องมาจบชีวิตลง ณ ที่แห่งเดียวกันกับที่เคยเอาชีวิตรอดมาได้

บุคคลที่จะกล่าวถึงในอีกหลายบรรทัดต่อไปนี้ก็เช่นกัน เคยรอดชีวิตจากท้องทะเลอ่าวไทยเมื่อตอนอายุสิบสี่ แต่กลับต้องมาหมดสิ้นลมหายใจ ณ ท้องทะเลอ่าวไทยครั้นเมื่ออายุสี่สิบสี่

บุคคลนี้ ยังมีเรื่องราวที่น่าสนใจยิ่ง เด็กชายจากหัวเมืองใต้กลายเป็นลูกเรือผู้มีวีรกรรมลือเลื่อง ครูสอนหนังสือคนสำคัญผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาคำนวณ แล้วกลายเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อคราวที่ประเทศสยามมีการเลือกตั้งครั้งแรก พุทธศักราช 2476

ณ บัดนี้ ยอยากจะให้คุณผู้อ่านทำความรู้จักกับเขา -- ขุนวรวงศาसनดรุณกิจ หรือ ครูฝ่าย บุญเลี้ยง

ปฐมวัยในบ้านดอน

เด็กชายฝ่าย ซึ่งต่อมาภายหลังมีบรรดาศักดิ์เป็นขุนวรศาสนดรุณกิจ เกิดเมื่อวันที่พฤษภาคม พุทธศักราช 2442 ตรงกับแรม 10 ค่ำ เดือน 6 ปีกุน ณ บ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี (สมัยนั้นยังเป็นเมืองไชยาแห่งมณฑลชุมพร) ในครอบครัวของนายเซียะและนางกิม โดยมีพี่น้องเกิดร่วมท้องเดียวกัน 4 คน ผู้หญิง 2 ผู้ชาย 2

ในวัยเยาว์ ฝ่ายเริ่มเรียนหนังสือที่บ้านเกิด โดยเข้าศึกษาในโรงเรียนตัวอย่างมณฑลชุมพร (ปัจจุบันคือโรงเรียนสุราษฎร์ธานี) ครั้นเมื่อสำเร็จชั้นมัธยมแล้ว จึงได้เดินทางเข้ามาศึกษาวิชาครูต่อในกรุงเทพมหานคร

ในระหว่างช่วงที่ร่ำเรียนวิชาครู เหตุการณ์สำคัญแห่งชีวิตของฝ่ายก็ได้เกิดขึ้น และนั่นทำให้วีรกรรมของเขาเลื่องลือไปทั่ว

การอับปางของเรือ ‘บางเบิด’ วีรกรรมแห่งลูกเสือโท

พฤษภาคม พุทธศักราช 2456 เรือกลไฟ ‘บางเบิด’ ถอนสมอออกจากกรุงเทพมหานครแล่นลำนุ้ท้องทะเลหัวเรือบ่ายหน้าไปยังอ่าวบ้านดอน

‘ฝ่าย’ ลูกเสือโทหนุ่มวัยสิบสี่แห่งกองร้อยที่ 1 มณฑลชุมพร กำลังเดินทางหวนคืนบ้านเกิดเมืองนอนพร้อมกับยายของเขาอย่างมิได้คาดนึกว่า อุบัติเหตุจะเกิดขึ้นกับยานพาหนะที่โดยสารมา

เรือกลไฟ ‘บางเบิด’ อับปางลงกลางท้องทะเล !

ในคราวนั้น เด็กหนุ่มวัยสิบสี่ได้ก่อวีรกรรมสำคัญ เขาช่วยชีวิตชายชราและเด็กหญิงให้รอดพ้นอันตรายจากเรือที่อับปางกลางทะเลถึง 2 คน

ตามที่ลูกเสือโทฝ่ายได้รายงานเสนอต่อราชบุรุษนายพัฒน์ผู้กำกับลูกเสือไชยา เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พุทธศักราช 2456 เหตุการณ์ดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

“ด้วยเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2456 ข้าพเจ้ามีกิจธุระเข้าไปในกรุงเทพฯ กับยาย เวลาขากลับได้โดยสารเรือกลไฟชื่อ ‘บางเบิด’ ออกมา เผอิญเรือ ‘บางเบิด’ เกิดอันตรายล่มลงกลางทะเล ก่อนเมื่อเรือบางเบิดจะจมนั้น ข้าพเจ้านอนหลับอยู่ ยายปลุกตื่นขึ้นเห็นเรือเอียงไปทางแคมขวา ข้าพเจ้าจะไปทางแคมซ้าย คนแน่นไปไม่ได้ ในทันใดนั้น เรือ ‘บางเบิด’ คว่าลงกลับคืนตัวไม่ได้ ข้าพเจ้าก็ดำน้ำออกจากดาดฟ้า แต่ดำไปติดรั้วเหล็กที่แคมเรือ ได้พยายามดิ้นรนจนทางแกลงหลุดจึงออกไปได้ เมื่อข้าพเจ้าโผล่ขึ้นจากน้ำเห็นยายและคนอื่นๆ เกาะอยู่ที่สายระยาง จึงว่ายน้ำไปเกาะสายระยางบ้าง เรือ ‘บางเบิด’ ได้จมน้ำลงไปทุกที จนเกาะสายระยางอยู่ไม่ได้อีกแล้ว ก็พากันไปเกาะที่เสากระโดง ถ้าว่ายน้ำไม่เป็นก็เลยจมน้ำหายไป เป็นดังนี้อยู่บ่อยๆ จนคนที่เกาะเสากระโดงเบาบางลงมาก ข้าพเจ้าคิดเห็นว่า ถ้าขึ้นเกาะเสากระโดงอยู่อย่างนี้ ชีวิตข้าพเจ้าและยายคงไม่รอด จึงได้คอยมองดูสิ่งทีลอยน้ำมา พอแลเห็นไม้ท่อนหนึ่งลอยมาก็ดีใจ จึงว่ายออกไปจะเก็บไม้ท่อนนั้นมาให้ยาย ว่ายไปยังไม้ท่อนถึง ยายก็เรียกกลับมาเสียเพราะกลัวว่าข้าพเจ้าจะจมน้ำตาย คลื่นใหญ่ซัดมาอีก ข้าพเจ้าก็บยาก็หลุดจากเสากระโดงจมน้ำไป เมื่อข้าพเจ้าทะลึ่งโผล่ขึ้นมาเกาะเสากระโดงอีก มองหายายไม่เห็น ก็นึกว่ายายจมน้ำตายเสียแล้ว มีความ

ไม่เพียงแต่จากของความพยายามเอาชีวิตรอด จากท้องทะเล ลูกเสือไทยยังเล่าถึงเด็กหญิงวัยสิบสาม ที่เฝ้าช่วยชีวิตไว้ แล้วได้พบกับอีกคนในกรุงเทพฯ อย่างชวนสะกิดใจและสะเทือนใจ

สงสารยายเป็นที่สุด แล้วมาคิดหักใจเสียว่า ถึงวาระแล้วก็ต้องตายทุกรูปทุกนาม แต่ถึงอย่างไรก็ดี เมื่อยังมีชีวิตอยู่จำต้องพยายามไปจนสุดกำลัง เมื่อข้าพเจ้าคิดดังนี้แล้วก็คลายความทุกข์โศกเศร้า และตัดความอาลัยในชีวิตของตน พอมีคลื่นใหญ่ซัดมาอีกต่างคนต่างก็หลุดจากเสากระโดงไป ข้าพเจ้าก็หลุดจากเสากระโดงไปอีก ได้พยายามจะว่ายน้ำเข้าไปเกาะเสากระโดงอีกก็เกาะไม่ได้ เพราะผู้ใหญ่ว่ายเต็มไปหมด จึงเกาะสายระยางที่ปลายเสาไว้พอประทังไม่ให้จมน้ำ ขณะนั้นผจญเหตุเข้าไปเหยียบถูกกางเกงซึ่งพันติดอยู่กับสายระยางตัวหนึ่ง ข้าพเจ้าก็ดำลงไปแก้เอาขึ้นมาทำโปงให้พุงตัวลอยน้ำ แล้วก็ออกจากเสากระโดงว่ายน้ำไปในกลางทะเล เพราะคิดเสียว่าถึงจะขึ้นเกาะอยู่ที่เสากระโดงก็คงตาย แต่ถ้าว่ายน้ำไปบางทีอาจจะรอดอันตรายได้บ้าง ขณะว่ายน้ำไปกลางทะเลไกลจากเรือมากแล้ว ผ้ากางเกงที่ทำโปงขาดอาศัยต่อไปไม่ได้ก็ทิ้งเสีย แล้วพยายามจะว่ายน้ำไปที่เสากระโดงอีก แต่เป็นเวลากลางคืนไม่ทราบว่าจะเสากระโดงอยู่ที่ไหน เป็นอันหมดปัญญาต้องว่ายน้ำไปสุดแต่บุญกรรม เมื่อข้าพเจ้าว่ายน้ำไปได้พักหนึ่ง แลเห็นผ้า

ท่อนลอยมา 2 ผืน ห่างกันมาก ได้พยายามว่ายน้ำไปเก็บได้ทั้งสองผืน แล้วซ้อนกันเข้า อาศัยเกาะบ้างขี่บ้าง ในเวลานั้นกำลังอ่อนเพลียลงไปมาก ข้าพเจ้าเอาศีรษะคอดกับผ้าท่อนเผลลตัวไปพักหนึ่ง ครั้นรู้สึกขึ้นได้ยืนเสียงเจ็กร้องให้ช่วย จึงรู้ว่าว่ายน้ำเข้ามาใกล้เรืออีก และนึกสงสัยว่ายาวายยังไม่ตาย ได้พยายามว่ายน้ำเข้าไปที่เรือเพื่อจะไปรับยาย เห็นมีคนเกาะอยู่ที่เสากระโดง 4-5 คน เมื่อไม่เห็นยายก็ว่ายต่อไป ขณะนั้นมีเด็กหญิงคนหนึ่งอายุราว 13 ปี บ้านอยู่ในกรุงเทพฯ ว่ายน้ำออกมาจากอดคองจะขออาศัยเกาะไปด้วย ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน จึงมีจิตกรุณาสงสาร ก็แบ่งผ้าท่อนให้เด็กหญิงคนนั้นผืนหนึ่ง และมีตาแก่คนหนึ่งว่ายน้ำออกมาขออาศัยเกาะไปด้วย ข้าพเจ้าก็ยอมให้ตาแก่ขึ้นเกาะไปด้วย แล้วว่ายน้ำไปด้วยกัน 3 คน ครั้นรุ่งสว่างมีเรือกำปั่นไฟผ่านมาลำหนึ่ง ได้รับไปขึ้นเกาะสี่ซั้ง แล้วเดินทางเข้าไปในกรุงเทพฯ” (อ้างถึงใน พลตรีจิตตรา สักกะ กลินศักดิ์, 2505, น. 178-180)

ไม่เพียงแต่จากของความพยายามเอาชีวิตรอดจากท้องทะเล ลูกเสือไทยยังเล่าถึงเด็กหญิงวัยสิบสาม

ที่เขาช่วยชีวิตไว้ แล้วได้พบกันอีกหนในกรุงเทพฯ
อย่างชวนสะกิดใจและสะเทือนใจ

“เด็กหญิงที่เป็นคู่ทุกข์ยากว่ายน้ำในทะเลด้วยกัน
กันนั้นบ้านอยู่แถวเชิงสะพานหัน วันหนึ่งเมื่อข้าพเจ้า
กลับจากกระทรวงนครบาลได้พบกันที่บ้าน ข้าพเจ้า
ได้เข้าไปถามว่า ฉันขออาศัยข้าวสั๊กม้อหนึ่งได้ไหม
เด็กหญิงนั้นปฏิเสธว่าไม่ได้ ที่จริง ข้าพเจ้าไม่ได้ต้องการ
จะกิน แต่ถามเพื่อจะทดลองใจดูว่า ใจคอเด็กหญิง
นั้นจะเป็นอย่างไรบ้าง” (เรื่องเดียวกัน, หน้า 180)

ระหว่างอยู่ในพระมหาราชวัง ข้าพเจ้ายังได้รับความ
กรุณาจากบุคคลต่างๆ สำหรับที่พักและการดูแล
ภายหลังจากประสบอุบัติเหตุ แน่แน่นอนว่า ลูกเสือโท
มิได้ละเลยไม่กล่าวถึง

“แล้วข้าพเจ้าก็ไปพักอยู่บ้านหมอสวย 3 วัน ได้
ความเอื้อเฟื้อของหมอสวยในส่วนอาหารบ้าง แล้วไป
พักอาศัยบ้านพระยามหิบาล 7 วัน ท่านได้กรุณาให้
อาหารรับประทาน และให้กางเกง 2 ตัว เสื้อผ้าใน
1 ตัว เสื้อนอก 1 ตัว ผ้านุ่ง 1 ผืน เงิน 10 บาท แล้ว
ท่านยังได้ฝากเรืออรุณกลับออกมาบ้านดอน” (เรื่อง
เดียวกัน, หน้า 180)

วีรกรรมการช่วยเหลือเด็กหญิงและชายชรา
ของเด็กหนุ่มจากบ้านดอนเป็นที่สรรเสริญเลื่องลือกัน
ไปทั่ว ความทราบมาถึงพระกรณพระบาทสมเด็จพระ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 จึงทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ พระราชทานเหรียญ ‘ราชนิยม’ แก่
ลูกเสือโทฝ่ายเพื่อเป็นเกียรติยศในการที่ช่วยเหลือ
ผู้อื่นให้พ้นภัยเมื่อเดือนพฤศจิกายนพุทธศักราช 2457
นับว่าเป็นลูกเสือคนแรกที่ได้รับพระราชทานเหรียญ
ดังกล่าว ทั้งยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
นามสกุลให้ด้วยว่า ‘บุญเลี้ยง’

หนังสือพิมพ์วิทยาสาร เล่ม 14 ตอน 24
พุทธศักราช 2457 รายงานถึงการพระราชทานเหรียญ
‘ราชนิยม’ ครั้งนั้นว่า

สำหรับการเลือกตั้งครั้งแรก
ของสยามนั้น
ถือเป็นการเลือกตั้งทางอ้อม
กล่าวคือ
รัฐบาลได้รับสมัครผู้แทนตำบล
แล้วจัดให้ประชาชนเลือกตั้ง
ผู้แทนตำบลขึ้นมา
จากนั้นผู้แทนตำบลที่ได้รับเลือก
จึงไปเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ระดับจังหวัดอีกที

“ครั้นวันอังคารที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2457
เวลาบ่าย 5 โมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินจากพระราชวังสวนดุสิต สู่
พระบรมมหาราชวัง เสด็จประทับที่สนามหญ้าหน้า
พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท มีกองลูกเสือหลวงรักษา
พระองค์และกองลูกเสือมณฑลกรุงเทพฯ ตั้งแถว
เป็นกองพระเกียรติยศ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินถึงที่นั้น กองลูกเสือกระทำ
วันทยาหัตถ์ แตรวงกองลูกเสือหลวงรักษาพระองค์
และแตรสั้นกองลูกเสือที่ 10 กลุ่มพิทยากรบรรเลง
เพลงสรรเสริญพระบารมี ครั้นจบแล้ว นายกองเอก
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ
อุปนายกสภากรรมการกลางจัดการลูกเสือ ทรงนำ
ลูกเสือโท นายฝ่าย ฝ่ายทูตละของธูลีพระบาท ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเหรียญราชนิยม
แก่ลูกเสือโท นายฝ่าย แล้วมีพระราชดำรัสชมเชย

และแสดงความพอพระราชหฤทัยอย่างยิ่งในความกล้าหาญ และความประพฤติแห่งลูกเสือโท นายฝ้าย ซึ่งสมควรที่ลูกเสือทั้งหลายจะดูเยี่ยงประพจน์ตามให้สมนามแก่ที่เป็นลูกเสือและลูกผู้ชาย ในที่สุดโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระดำรงราชานุภาพ ทรงประกาศข้อความตามกระแสพระราชดำรัสให้กองลูกเสือทราบทั่วกัน เมื่อสิ้นกระแสพระราชดำรัสแล้ว แต่ทรงกองลูกเสือหลวง บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ครั้นจบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็เสด็จพระราชดำเนินขึ้นประทับบนพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในการตั้งพระราชอาคันณะและพระครูต่อไป”

นับแต่นั้นมา ลูกเสือโทหนุ่มวัยสิบสี่จากบ้านดอนก็มีนามให้คนเรียกขานกันว่า ‘ฝ้าย บุญเลี้ยง’

ครูหนุ่มผู้เชี่ยวชาญวิชาคำนวณ

ภายหลังเหตุการณ์อุบัติเหตุทางทะเลผ่านพ้นไป ฝ้ายยังคงพากันเพียรเรียนวิชาครูต่อในกรุงเทพมหานคร จนสำเร็จได้รับประกาศนียบัตรประโยคครูประถม (ป.ป.) เมื่อพุทธศักราช 2458 จากนั้น เขาเริ่มรับราชการครูที่ โรงเรียนประจำมณฑลสุราษฎร์ธานี ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พุทธศักราช 2461 ด้วยเงินเดือน 50 บาท

ในระหว่างสอนหนังสือที่สุราษฎร์ธานี ครูฝ้ายยังมุ่งมั่นสอบวิชาครูมัธยมของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำพุทธศักราช 2463 และผลแห่งความอุตสาหะ เขาสอบไล่วิชาคำนวณวิธีได้แต่เพียงผู้เดียวในปีนั้น จนมีชื่อเสียงเลื่องลือกันทั่วว่า ครูฝ้ายจากหัวเมืองได้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาคำนวณคนสำคัญแห่งวงการศึกษาสยามเลยทีเดียว

ตุลาคม พุทธศักราช 2464 ครูฝ้ายย้ายขึ้นมาสอนหนังสือ ณ โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศ ทั้งนี้

ก็เพื่อพยายามศึกษาต่อวิชาครูเพิ่มเติมในพระมหานคร จนในที่สุดสำเร็จประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม (ป.ม.) เมื่อพุทธศักราช 2466

ตอนอยู่โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศนั้น ลักษณะการสอนของครูฝ้ายเป็นที่จดจำสำหรับลูกศิษย์ทั้งหลาย ครูฝ้ายจะเดินเข้ามาตัวเปล่า ไม่มีอะไรอยู่ในมือเลย แต่สั่งให้นักเรียนจดลงสมุดตามที่ครูบอก ซึ่งออกมาจากความทรงจำล้วนๆ ลูกศิษย์พากันออกปากลืออย่างฮือฮาว่า ครูฝ้ายเป็นคนจำเก่ง สอนวิชาวิทยาศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ได้สนุก ไม่น่าเบื่อ

ที่กล่าวมาข้างบนคือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ส่วนนอกห้องเรียนนั้น ลูกศิษย์ทั้งหลายมักจะรบเร้าให้ครูฝ้ายเล่าถึงวีรกรรมที่เคยช่วยเด็กหญิง และชายชรากลางทะเล แล้วครูหนุ่มจากเมืองสุราษฎร์ก็เล่าให้นักเรียนฟังอย่างสนุกสนาน

เมื่อสำเร็จวิชาครูมัธยมจากกรุงเทพมหานครแล้ว ครูฝ้ายได้กลับมาอุปสมบทที่บ้านเกิดเมืองนอน เป็นเวลาหนึ่งพรรษา ณ วัดธรรมบูชา บ้านดอนสุราษฎร์ธานี เข้าสู่ฆราวาสพัสดรีในวันที่ 26 กรกฎาคม พุทธศักราช 2466 ระหว่างถือสมณเพศ พระฝ้ายยังหมั่นเพียรศึกษานักธรรมตรีอีกด้วย

พุทธศักราช 2467 ภายหลังลาสิกขาจากความเป็นพระ ครูฝ้ายในวัยครองเรือนตัดสินใจร่วมชีวิตคู่กับแม่เพิ่ม บุตรีหลวงชำนาญโยธา (สิน สินธุศิลป์) ต่อมาทั้งสองมีบุตรธิดาด้วยกัน 6 คน

ครูฝ้ายกลับมาสอนหนังสืออีกครั้งที่โรงเรียนฝึกหัดครูวัดบวรนิเวศ จบจนเดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช 2473 ครูหนุ่มจากบ้านดอนได้ย้ายมาช่วยราชการประจำกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ด้วยความสามารถและการทำหน้าที่ครูสอนหนังสือมาเกินกว่าสิบปี ครูฝ้ายได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น ‘รองอำมาตย์โท ขุนวรศาสนดรณกิจ’

นักกลอนมือรางวัล

ไม่เพียงแต่การสอนหนังสือ และความเชี่ยวชาญวิชาคำนวณ ครูฝ้ายยังสนใจการเขียนบทร้อยกรอง จนถึงขั้นเป็นนักกลอน และมีใช่เป็นแค่ นักกลอนธรรมดา หากระดับมือรางวัล

หวนกลับไปพลิกดูหนังสือวิทยากรย์เล่มเก่าๆ กลับกระดาดสบจุมูก เสียดสะท้านทรวงอก แล้วจะพบ บทกลอนของครูฝ้าย

“สักวาผู้ดีที่ชนหมาย
นับแต่นายตลอดคุณอีกขุนหลวง
พระ พระยา นักการงานกระทรวง
ท่านทั้งปวงเหล่านี้อาจดีจริง
แต่ที่ถูกต้องมีกำหนด
ไม่มุงยศหรือหมายเอาชายหญิง
ต้องสุภาพกิริยาวาจาจริง
มโนสิ่งสามพร้อมละม่อมเอ๋ย”

ชิ้นนี้ได้รางวัลที่ 1 จากการประกวดสักวาของสามัคยาจารย์สมาคม เมื่อพุทธศักราช 2462 เขียนขึ้นครั้งยังเป็น ครูอยู่โรงเรียนประจำมณฑลสุราษฎร์ธานี พบในหนังสือวิทยากรย์ เล่ม 20 ตอน 3 พุทธศักราช 2462 หน้า 232 ลองไปอ่านกันอีกชิ้นซึ่งได้รางวัลชมเชย ครูฝ้ายเขียนถึง ‘เสือป่า’ ในหนังสือวิทยากรย์ เล่ม 20 ตอน 6 พุทธศักราช 2462 หน้า 476

เสือเอ๋ยเสือป่า	ราชารามวงศ์ทรงสรร
แต่งกายหลายอย่างต่างพรรณ	หวังกันประเทศเขตไทย
เลือกผู้รู้คิดจิตกล้า	อาสาสมัครจักดักชัย
ยอมตายหมายกู้ชาติไทย	คงในธำตรีนี้อย

ไม่ธรรมดา! หากพลิกอ่านต่อไปคงพบกลอนของครูฝ้ายอีกหลายชิ้น แต่สำหรับที่นี่ ขออนุญาตนำมาเสนอ ต่อคุณผู้อ่านเพียงสองชิ้น พอให้เห็นฝีมือลายมือ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรุ่นแรกแห่งสยาม

หลายบรรทัดต่อไปนี้เกิดขึ้นหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475 เหตุการณ์หนึ่งที่สำคัญคือการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกของสยามในเดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช 2476

สำหรับการเลือกตั้งครั้งแรกของสยามนั้น ถือเป็นการเลือกตั้งทางอ้อม กล่าวคือ รัฐบาลได้รับสมัครผู้แทนตำบล แล้วจัดให้ประชาชนเลือกตั้งผู้แทนตำบลขึ้นมา จากนั้นผู้แทนตำบลที่ได้รับเลือกจึงไปเลือกสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎรระดับจังหวัดอีกที โดยถือจำนวนราษฎรสองแสนคนต่อผู้แทนราษฎรหนึ่งคน ในการเลือกครั้งนี้ ปรากฏว่าได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่หนึ่งมาจากการเลือกตั้งทั่วประเทศทั้งหมด 78 คน และประเภทที่สองมาจากพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งอีก 78 คน

สำหรับจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นเขตที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เพียงคนเดียว อย่างไรก็ตาม มีผู้สนใจลงสมัครรับเลือกตั้งในครั้งนั้นอยู่หลายคน ทั้งยังมีผู้หญิงลงสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกของประเทศอีกด้วย แต่ไม่ได้รับเลือกนั้นคือ นางมยุร กาญจนสุวรรณ

ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า ขุนวรศาสนดรุณกิจ หรือ ครูฝ้าย บุญเลี้ยง ได้รับการเลือกให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในวันที่ 15 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2476

ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร เล่าถึงบรรยากาศของการเลือกตั้งครั้งนั้นว่า

“ขณะเดียวกันก็ได้ทราบข่าวการเลือกตั้ง ส.ส. บ้านผมคือจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้ชนะได้แก่ท่าน ขุนวรศาสนดรุณกิจ หรือครูฝ้าย บุญเลี้ยง ชาวบ้านแบกขึ้นบ่าแห่กันหัวตลาดท้ายตลาดเหมือนแห่บวชนาค พ่อผมได้เป็นผู้แทนตำบลเขาก็แห่กันรอบวัดเหมือนกัน เหล่านี้ทำให้ผมนึกอยากเป็น ส.ส. ขึ้นมาบ้าง” (อ้างถึงใน สุพจน์ ด้านตระกูล, 2524, น.146-147)

เมื่อขุนวรศาสนดรุณกิจได้รับเลือกตั้งแล้ว ก็ลาออกจากข้าราชการครูมาปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2476 ซึ่งเป็นวันเปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก

ครูฝ้ายดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาเป็นเวลาสี่ปี จวบจนจะสิ้นวาระในวันที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2480 จึงกำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งที่ 2 ภายหลังการเปลี่ยนแปลง

การปกครอง และยังเป็นการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรงครั้งแรกของประเทศในวันที่ 7 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2480 กล่าวคือ ประชาชนสามารถเลือกผู้แทนได้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีเลือกแบบแบ่งเขต สำหรับการเลือกตั้งครั้งนี้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศทั้งหมด 91 คน แต่จังหวัดสุราษฎร์ธานีก็ยังมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้เพียงคนเดียวเท่านั้น

บรรยากาศของการเลือกตั้งครั้งที่สองในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้น ประชาชนมีความตื่นตัวมากยิ่งขึ้น มีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งถึงสิบกว่าคน ไม่ว่าจะเป็นนายอำเภออย่างวุฒิ สุวรรณรักษ์, กำนันอย่างขุนประภิตกาญจนเขต (ขาบ วิชัยดิษฐ์), ผู้พิพากษาอย่างหลวงอรรถพรพิศาล (อัมพร สุตะบุตร), ทนายความอย่างพร้อม ถาวรสุข และ หัส บำเรอ รวมถึงคนหนุ่มที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอย่างประเสริฐ ทรัพย์สุนทร

ผู้สมัครอีกคนที่สำคัญก็คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนเก่าอย่างขุนวรศาสนดรุณกิจ หรือ ครูฝ้าย บุญเลี้ยง

เมื่อถึงเวลาที่ผู้สมัครแต่ละคนปราศรัยหาเสียง ชาวบ้านทั้งหลายพากันสนใจอยากจะมาดู อยากจะมาฟัง โดยมารวมตัวกันจนเต็มศาลาวัด แม้กระทั่งบนเรือโดยสารเรือในแม่น้ำหรือในทะเล ก็ยังปรากฏเสียงพูดคุยกันซึ่งแซ่ถึงเรื่องการเลือกตั้งและผู้สมัครแต่ละคน

สำหรับผลการเลือกตั้งในครั้งที่สองนั้น ปรากฏว่า ผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประจำ จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ นายอำเภอดุสิต สุวรรณรักษ์

หลังจากที่ขุนวรศาสนดรุดกิจสอบตก ไม่ได้รับ เลือกตั้งจากชาวบ้านอีกสมัย เขาจึงกลับเข้ามารับ ราชการใหม่ในตำแหน่งครู โดยได้สอนหนังสือที่ โรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ต่อมาท่านขุน ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และใน พุทธศักราช 2482 ยังรักษาการตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ อีกด้วย

ครูใหญ่แห่งเมืองจันทบุรี

ครูฝ่ายรับราชการสอนหนังสือในกรุงเทพมหานคร มานานหลายปีตรวจงานทางราชการเห็นว่าควรจะ ย้ายให้ท่านขุนวรศาสนดรุดกิจไปอยู่ที่จันทบุรีใน ตำแหน่งครูใหญ่ตรีโรงเรียนประจำจังหวัดจันทบุรี (ปัจจุบันคือ โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี) เมื่อเดือนมิถุนายน พุทธศักราช 2483 มูลเหตุซับซ้อน คืออันใดไม่อาจล่วงรู้ เพียงแต่ทางราชการมองว่า เป็นการส่งบุคคลผู้คุ้นเคยกับการเดินทางกลางทะเล ไปประจำไว้ยังจังหวัดริมทะเล เพราะในสมัยนั้น หนทางที่สะดวกที่สุดระหว่างกรุงเทพมหานครกับ จันทบุรี ก็คือการโดยสารเรือกลางท้องทะเลเท่านั้น

จันทบุรีช่วงเวลานั้นอยู่ในภาวะของกรณีพิพาท อินโดจีน กล่าวคือในปีพุทธศักราช 2483 มีกระแส ชาตินิยมเรียกร้องดินแดนที่ประเทศสยามเคยสูญเสีย ไปเมื่อครั้งวิกฤตการณ์ ร.ศ. 112 คืบมาจากฝรั่งเศส รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามจึงได้ส่งทหารข้าม พรมแดนเข้าไปยึดดินแดนอินโดจีนคืนจากฝรั่งเศสทันที ฝ่ายฝรั่งเศสเองก็ได้เข้ามาโจมตีทางฝั่งประเทศไทย

ด้วยเช่นกัน จันทบุรีจึงกลายเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีความ สุ่มเสี่ยงยิ่งนัก ครูฝ่ายต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด และเหนื่อยยากในสถานการณ์หน้าสิ่วหน้าขวาน

เมษายน พุทธศักราช 2484 ขุนวรศาสนดรุดกิจ ได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นครูใหญ่โท ได้รับเงินเดือน 140 บาท พอล่วงเข้าสู่เดือนพฤษภาคม กรณีพิพาท อินโดจีนก็สุดสิ้นลง ดูเหมือนว่าสถานการณ์ตึงเครียด จะคลี่คลาย แต่แล้วในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน ประเทศไทยกลับเข้าสู่สงครามมหาเอเชียบูรพาหรือ สงครามโลกครั้งที่ 2 มีประกาศกฎอัยการศึกทั่ว ราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2484

แน่นอนว่า การปฏิบัติงานของครูฝ่ายในช่วง ภาวะสงครามย่อมประสบกับความยากลำบาก แต่

เมื่อเจ้าพเจ้ากะลั่งโผล่ขึ้นมา
เกาะเสากระโดงอีก มองหายายไม่เห็น
ก็นึกว่ายายจมน้ำตายเสียแล้ว
มีความสงสารยายเป็นที่สุด
แล้วมาคิดหักใจเสียว่า ถึงวาระแล้ว
จำต้องตายทุกรูปทุกนาม
แต่ถึงอย่างไรก็ดี เมื่อยังมีชีวิตอยู่
จำต้องพยายามไปจนสุดกำลัง
เมื่อเจ้าพเจ้าคิดดังนี้แล้วก็คลายความ
ทุกข์โศกเศร้า และตัดความอาลัยใน
ชีวิตของตน

ครุฑใหญ่โตแห่งเมืองจันทบุรีก็ยิ่งอุตสาหะทำหน้าที่
ของตนอย่างขันแข็งที่สุด

มรณกรรมกลางท้องทะเล

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ท่านขุน
วรศาสนดรุณกิจได้ล้มป่วยลงด้วยโรคเนื้องอกใน
ลำไส้ ท่านเคยเดินทางมารับการรักษาตัวที่
กรุงเทพมหานครหนึ่ง ทว่าด้วยห่วงใยและกังวล
ต่อหน้าที่ราชการ ยังรักษาตัวไม่ทันหายดี ก็หวนกลับ
ไปสู่มืองจันทบุรี

มีนาคม พุทธศักราช 2486 โรคเนื้องอกในลำไส้
เล่นงานครุฑฝ่ายเสี้ยจนอาการเพียบหนัก จึงได้เดินทาง
เข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อรักษาตัวอีกครั้ง

วันที่ยี่สิบสี่ของเดือน ระหว่างการเดินทางจาก
จันทบุรีสู่กรุงเทพมหานคร ในเรือโดยสารที่กำลัง
ลอยล่องกลางท้องทะเลอ่าวไทย ลมหายใจของท่าน
ขุนวรศาสนดรุณกิจเริ่มโรยริน

และแล้วบุคคลผู้เคยมีชีวิตรอดจากท้องทะเล
เมื่อสามสิบปีก่อน ก็ต้องประสบกับมรณกรรมกลาง
ท้องทะเลด้วยวัยสี่สิบสี่ปี

ร่างอันไร้วิญญาณของอดีตลูกเสือใหญ่เคยได้
รับพระราชทานเหรียญ ‘ราชนิยม’ ครุฑหนุ่มผู้เชี่ยวชาญ
คำนวณ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรุ่นแรกของสยาม
และตำแหน่งท้ายสุด ครุฑใหญ่โตแห่งเมืองจันทบุรี
ร่างนั้นนอนแน่นิ่งท่ามกลางเสียงพระสวดที่วัด
สังเวทวิทยาราม บางลำพู

ลูกศิษย์ส่วนใหญ่ของครุฑฝ่ายมิได้ทราบข่าว
หลายคนนึกเสียใจภายหลังที่มีได้ไปเคารพศพผู้เคย
ถ่ายทอดวิชาความรู้ งานพิธีศพของท่านขุนอยู่ใน
ช่วงเวลาที่ประชาชนไทยกำลังอพยพหลบภัยทาง
อากาศจากเครื่องบินทิ้งระเบิดพอดี

ส่งท้าย

ชีวิตคนเรา บางทีก็ราวกับว่าโชคชะตาเล่นตลก
บางคนเคยรอดชีวิตมาจากที่แห่งหนึ่ง แต่ท้ายที่สุด
กลับต้องมาจบชีวิตลง ณ ที่แห่งเดียวกันกับที่เคยเอา
ชีวิตรอดมาได้

แน่นอนว่า ขุนวรศาสนดรุณกิจเป็นบุคคลหนึ่ง
ที่ประสบโชคชะตาเช่นนั้น ดังได้กล่าวมาแล้วตลอด
ทั้งเรื่อง อย่างไรก็ตาม ตลอดอายุสี่สิบปีของครุฑฝ่าย
นับว่าเป็นชีวิตที่มีรสชาติ เพราะได้เผชิญทั้งทุกข์และสุข
ขณะเดียวกันก็ยังทำประโยชน์ให้กับโลกได้มิใช่น้อย

ขุนวรศาสนดรุณกิจ หรือ ครุฑฝ่าย บุญเลี้ยง จึง
เป็นบุคคลหนึ่งในหน้าประวัติศาสตร์ที่ควรค่าต่อการ
ศึกษาเรียนรู้ยิ่งนัก ■

เอกสารอ้างอิง

ประเสริฐ ปัทมสุคนธ์. (2517). **รัฐสภาไทยในรอบสี่สิบสองปี (2475-2517)**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ช. ชุมชุมช่าง.

ศักดิ์ กลินศักดิ์, พลตรีจัตวา . (2505) .ขุนวรศาสนดรุณกิจ (ฝ่าย บุญเลี้ยง) ใน **หนังสือประวัติครู 16 มกราคม 2505**. พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

สุพจน์ ด้านตระกูล. (2524). **ประเสริฐ ทรัพย์สุนทร**. กรุงเทพฯ: เกล็ดไทย

วิทยากรย์. เล่ม 14 ตอน 24 พุทธศักราช 2457

วิทยากรย์. เล่ม 20 ตอน 3 พุทธศักราช 2462

วิทยากรย์. เล่ม 20 ตอน 6 พุทธศักราช 2462

